

Beleidsvisie individuele en kleinschalige afvalwaterzuivering in Vlaanderen

Toespraak minister Vera Dua 28 november 2001 (VITO - Mol)

Inleiding

Goedemorgen, dames en heren.

Ik ben met veel plezier ingegaan op de uitnodiging van de VITO om vandaag hun certificatie- en keuringsdienst Certipro en de bijhorende keuringssite, officieel te openen.

Het is eveneens een ideale gelegenheid om aan een deskundig en geïnteresseerd publiek, het Vlaamse beleid voor de individuele en kleinschalige zuivering van huishoudelijk afvalwater toe te lichten.

De afgelopen jaren heeft het Vlaamse gewest zich voornamelijk toegelegd op het uitbouwen van grootschalige zuiveringsinfrastructuur. Dit was ook meer dan nodig als inhaalbeweging om aan de verplichtingen te voldoen uit de Europese richtlijn Stedelijk Afvalwater. Zeker tot 2005 zal dit nog veel energie en financiële middelen vragen.

Een centrale grootschalige zuivering is echter niet overal haalbaar, onder meer vanwege onze typisch Vlaamse ruimtelijke ordening. Het afvalwater van een deel van de Vlaamse woningen is niet of moeilijk aan te sluiten op een grote rioolwaterzuiveringsinstallatie (of RWZI). In vele gevallen biedt het bouwen van een kleinschalige installatie (of KWZI) voor een kleinere groep van woningen een efficiëntere oplossing. De resterende lozingen, die nog verder verspreid liggen en dus niet verzameld en gemeenschappelijk gezuiverd kunnen worden, zullen via individuele behandelingsinstallaties voor afvalwater (IBA) gesaneerd worden.

Om eenduidig vast te leggen tot waar de centrale zuivering zal reiken en op welke plaatsen de kleinschalige of individuele systemen aangewezen zijn, heb ik begin dit jaar aan de NV Aquafin de opdracht gegeven om een afbakening voor heel Vlaanderen uit te tekenen en hiervoor ook een methodologie te ontwikkelen.

Deze methodologie ligt momenteel ter bespreking voor. De toepassing ervan op heel Vlaanderen zal nog ongeveer een klein jaar in beslag nemen.

Uiteraard dienen de resultaten van deze oefening ook besproken te worden met iedere gemeente die er dan binnen een bepaalde periode een bekrachtiging dient aan te geven. De gemeenten zullen dus zeker inzake riolering en kleinschalige of individuele waterzuivering, een belangrijke rol blijven spelen.

Om meer gemeentelijke initiatieven op het vlak van waterzuivering mogelijk te maken werd dit jaar het "Rio-decreet" gewijzigd. Met deze wijzigingen kunnen de gemeenten zelf een grotere en actievere rol spelen in de sanering van het oppervlaktewater. In het verleden waren de gemeentelijke initiatieven inzake waterzuivering beperkt tot 500 inwonerequivalenten. Dit is uitgebreid tot 2000 IE. Ook de subsidieregeling werd gewijzigd. In de toekomst worden enkel gescheiden rioleringsstelsels voor 100 % gesubsidieerd. Met de nieuwe regeling wordt ook de bouw van KWZI's voor 100% gesubsidieerd. De uitvoeringsbesluiten hiervoor zijn momenteel in voorbereiding en zullen begin volgend jaar wellicht van kracht worden.

Ook de opvolger van de 'gemeentelijke milieuconvenant'; de zogenaamde "samenwerkingsovereenkomst" bevat een aantal maatregelen voor een vernieuwd waterbeleid. Zo wordt o.a. voorzien in een gemeentelijk waterplan, een subsidie voor infiltratie van hemelwater, een subsidie voor het gebruik van hemelwater en voor de ondersteuning van de bouw van IBA's. De gemeenten krijgen dus niet enkel de bevoegdheid om te bepalen waar individuele installaties moeten ingeplant worden, ze dragen ook de verantwoordelijkheid voor de ondersteuning van de uitbouw van deze IBA's bij de individuele burger.

Het gewest zal per IBA, aan de particulier een vergoeding betalen die even groot is als de vergoeding van de gemeente aan de particulier. Deze bijdrage van het gewest is echter beperkt tot een maximum van 1000 Euro. Daar bovenop ontvangt de gemeente van het gewest ook nog een vergoeding voor de administratieve opvolging en controle. Dit bedrag is gelijk aan de helft van het gesubsidieerde bedrag.

Deze steun door het Vlaamse Gewest geldt voor alle gemeenten die de nieuwe overeenkomst ondertekenen. In de huidige convenant werd enkel steun voorzien voor inwoners van het beperkt aantal gemeenten die een specifieke optie in hun convenant hadden ondertekend. Deze discriminatie wordt door de nieuwe overeenkomst voor een groot deel weggewerkt.

We zien voor de gemeenten om diverse redenen dus een cruciale rol weggelegd in de uitvoering van het IBA-beleid. Ze krijgen bevoegdheid over de afbakening van de diverse zuiveringszones en stimuleren de betrokken burgers inzake IBA. Ze zullen dan ook aangesproken worden met vragen naar allerlei, soms vrij technische informatie.

Recent hebben we een 'Steunpunt Water' opgericht met als taak om informatie te verzamelen en te verspreiden inzake waterbeleid, ten behoeve van particulieren en van lokale besturen. Dit gebeurt in samenwerking met de VZW Dialoog en met de Vereniging voor Vlaamse Steden en Gemeenten (VVSG) die er voor zal zorgen dat de gemeentebesturen goed bereikt worden. Het Steunpunt Water moet de burger en de gemeenten helpen en stimuleren om nieuwe initiatieven te nemen inzake modern en kleinschalig waterbeleid zoals voorzien in de nieuwe samenwerkingsovereenkomst. IBA's zullen daar een belangrijk onderdeel in zijn.

In de toekomst willen we de gemeenten ook een grotere rol laten spelen in de administratieve procedures vb inzake vrijstelling van de afvalwaterheffing en in de kwaliteitscontrole. Ook het toezicht op de goede plaatsing en onderhoud van de IBA's gebeurt immers het efficiëntst op het niveau van de gemeente.

Op korte termijn worden door aanpassing van Vlarem, de lozingsvoorwaarden voor KWZI's afgestemd op de normen voor de grote RWZI's. Dit moet het imago van de kleinschalige systemen ten goede komen.

De zware formaliteiten voor de vrijstelling van waterheffing voor zelfzuiveraars, werden reeds vorig jaar weggewerkt via het programmadecreet. Voortaan moet men slechts om de vijf jaar een formulier invullen en ook de controle is sterk vereenvoudigd.

Ik zal er bij mijn collega Van Mechelen, bevoegd voor Ruimtelijke Ordening op aandringen om ook voor bovengrondse IBA's, binnen bepaalde voorwaarden de verplichting tot een bouwvergunning af te schaffen.

Voorlopig blijven de andere juridische verplichten voor kleinschalige waterzuivering en vooral voor IBA, op korte termijn ongewijzigd. We wachten eerste de vedere resultaten af van de afbakenings-oefening door Aquafin. Dit betekent echter niet dat we geen initiatieven nemen om de uitvoering van de bestaande verplichtingen te vergemakkelijken.

Om de nieuwe beleidsmaatregelen inzake IBA degelijk voor te bereiden hebben we een administratieve werkgroep samengesteld met vertegenwoordigers van VMM, Aminal afdeling water en VITO, die ook regelmatig overleg voert met de federatie van IBA-verdelers en met andere betrokkenen zoals Testaankoop en de Vereniging voor Vlaamse Steden en Gemeenten.

Een aanscherping van de lozingsnormen van IBA's naar het voorbeeld van KWZI's is geen prioriteit. Dit laten we afhangen van een onderbouwde evaluatie van de prestaties van de bestaande systemen. Onder meer de ervaringen op deze nieuwe test-site van VITO zullen daarvoor zeer waardevol zijn.

Naast de opmerkingen over de administratieve onduidelijkheden en te zware formaliteiten voor vrijstellingen werd ook vaak geklaagd over de gebrekkige werking van sommige IBA's en de nood aan meer garanties terzake. Dit moet vermijden dat de burger die zijn wettelijke plicht kent en een IBA plaatst, geen kater oploopt wanneer hij vaststelt dat deze soms dure installatie, toch niet afdoende blijkt te werken.

We voorzien twee instrumenten om de kwaliteit van een IBA te garanderen: de certificatie en het gebruik van een 'raamcontract'.

Via een certificaat wordt gegarandeerd dat het technisch concept van de IBA in staat is om de aan de (wettelijke) vereisten te voldoen. De EU bereidt een Richtlijn voor met betrekking tot de productnormering voor kleinschalige zuiveringsinstallaties. Deze richtlijn zal juridisch bindende, technische normen opleveren voor IBA's. De installatie van het VITO geeft de IBA-verdelers nu ook in Vlaanderen de mogelijkheid om een certificaat te behalen op basis van de komende EU-normering.

Het toepassingsgebied van de ontwerp-EU-richtlijn voorziet enkel bepaalde compacte systemen. Het is belangrijk dat bij VITO alle types van IBA, dus ook vb. de groensystemen op basis van planten, op een gelijkwaardige wijze een certificaat kunnen behalen en gebruiken.

Bovendien zal dit certificaat ook geldig zijn in andere landen. Het Vlaamse gewest staat uiteraard niet alleen voor deze oefening. Ook onze buurlanden Nederland, Duitsland,... hebben reeds het initiatief genomen om een certificeringsprocedure uit te werken.

Op basis van een certificaat kan de verkoper garanderen dat zijn product in staat is om de wettelijke vereisten te voldoen. De consument heeft er dus alle belang bij om bij voorkeur te kiezen voor een gecertificeerde installatie. De Vlaamse overheid zal dat dan ook in de vermelde informatiecampagnes opnemen en adviseren om een gecertificeerd systeem te kiezen van zodra er voldoende gecertificeerde systemen op de markt zijn.

De certificatie blijft in een eerste fase dus een vrijwillig promotie-instrument. De EU-Richtlijn zal na een bepaalde overgangstermijn echter geen installaties meer toelaten die niet aan de geharmoniseerde norm voldoen en over geen certificaat beschikken. Certificatie geeft niet alleen een zekerheid aan de consument, ook de overheid is gebaat bij systemen met een groot milieurendement die ook minder problemen bij het toezicht opleveren.

Bij de definitieve goedkeuring van de richtlijn zullen we dan ook beslissen tegen wanneer in Vlaanderen zo snel mogelijk een certificaat voor nieuwe IBA's verplicht kan worden. Daarbij zullen we rekening houden met de EU-overgangstermijn, met de capaciteit om alle gegadigden tijdig te certificeren en met de financiële gevolgen. Ook de eerste ervaringen bij VITO zullen belangrijk zijn om daarover snel een goed onderbouwde beslissing te nemen.

Het certificaat kan in afwachting van een absolute verplichting, wel al eerder een element zijn in een verdere vereenvoudiging van de procedures vb. voor vrijstelling van heffingen, subsidies...

IBA-producenten hebben er dus alle belang bij snel een certificaat te behalen. Zo anticiperen ze op een komende Europese en Vlaamse verplichting en kunnen ze intussen reeds genieten van een belangrijk promotiemiddel.

Naast garanties over de degelijkheid van het concept zijn er ook aanvullende garanties nodig in verband met de degelijke plaatsing, werking en onderhoud van de individuele IBA's. .

Ook op dit punt willen we voorlopig niet reglementerend optreden. In het kader van een optimale en integrale dienstverlening tussen gebruiker en plaatser van een IBA-systeem, willen we wel een aantal minimale verplichtingen en afspraken vastleggen in een "model-raamcontract".

We zullen dit raamcontract promoten bij de betrokken burgers en bij de betrokken IBA-verkopers. Het moet de bona-fide verkopers de kans bieden om te garanderen dat ze een juridisch basisdocument gebruiken dat goedkeuring kreeg van de betrokken beroepsfederatie, overheden en consumentenorganisaties. Voorbeelden van dergelijke aanpak zijn te vinden in de reissector en de autohandel.

Via de reeds vermelde administratieve werkgroep en in overleg met onder meer Testaankoop, wordt momenteel de laatste hand gelegd aan dit modelcontract.

Hierbij wordt voor de gebruiker gedacht aan volgende elementen:

- het voorzien van de nodige milieu- en/of bouwvergunning
- het bepalen van het aantal inwoners waarvoor de IBA dient voorzien te worden
- en de afkoppeling van regenwater en oppervlaktewater

Voor de plaatser kan hierbij gedacht worden aan volgende aspecten:

- het voorleggen van een BENOR-keurmerk
- het garanderen van de toepassing van de handleiding voor de plaatsing
- het vastleggen van een uitvoeringstermijn
- en het verlenen van garantie op de gebruikte materialen

Daarnaast dient het raamcontract ook volgende zaken te omvatten:

- een beschrijving van de opdracht (inclusief of exclusief een onderhoudscontract)
- een beschrijving van het concept
- de kostprijsraming
- de betalingsvoorwaarden
- de samenwerkingsmodaliteiten
- en de regeling bij eventuele geschillen.

In deze korte toelichting heb ik getracht u de krachtlijnen te schetsen van mijn visie op de uitbouw van de kleinschalige waterzuivering in Vlaanderen en in het bijzonder, de promotie van IBA's.

Ik zal deze visie in de toekomst blijven uitwerken in samenwerking met alle betrokken Vlaamse overheden en andere besturen en in overleg met de economische en maatschappelijke groepen.

Het is duidelijk dat certificatie een hoeksteen vormt voor het toekomstig IBA –beleid. Certificatie biedt unieke garanties aan overheid en consument. Ik ben dan ook zeer verheugd dat de VITO zo vooruitziend is geweest en anticiperend op de komende Europese reglementering, de nodige technische capaciteit heeft uitgebouwd om de certificatie van IBA's in Vlaanderen snel te kunnen operationaliseren.

Dit geeft mij de kans om op korte termijn de certificatie in te bouwen in onze sensibilisering over waterbeleid en in de Vlaamse wetgeving inzake IBA's.
